

scat Butlletí

de la Societat Catalana de Terminologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Novembre-desembre de 2014 | Núm. 45 | ISSN: 2013-4673 | Crèdits

scaterm.iec.cat

En aquest número...

Les nostres notícies
 El terme és notícia... a l'OBNEO
 El terme és notícia... a la XVU
 Novetats
 Agenda
 El web recomanat
 Perfils terminològics

Recordeu que...

...us podeu **subscriure** al butlletí si no el rebeu encara.

...podeu adquirir i consultar la revista *Terminàlia* i les obres de la col·lecció «*Memòries de la Societat Catalana de Terminologia*» al Portal de Publicacions de l'IEC.

...ens podeu fer arribar els vostres suggeriments, notícies o novetats per al proper butlletí. Només heu d'escriure a scaterm@iec.cat.

Les nostres notícies

Plans de futur

En representació de la Junta de la SCATERM, Judit Freixa va parlar en la Cimera Internacional de Terminologia que va tenir lloc a Barcelona el passat 28 de novembre. L'actual vicepresidenta va mostrar la voluntat cooperativa i integradora de la nostra Societat per mitjà del treball fet des de l'inici. Tant el *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia*, la revista *Terminàlia* i la col·lecció «*Memòries de la Societat Catalana de Terminologia*» com totes les activitats organitzades al llarg dels anys demostren una constant de la SCATERM: l'esforç per aplegar tots els col·lectius i individus que treballen en terminologia catalana.

Per això la SCATERM va llançar durant la Cimera la idea de crear una xarxa de terminologia catalana: una xarxa que hauria de ser descentralitzada, perquè la jerarquia no sembla necessària ni apropiada en aquest cas, i cooperativa, de manera que l'objectiu sigui impulsar i compartir el treball en terminologia catalana. La xarxa s'hauria de definir en un futur pròxim i caldria buscar els mecanismes necessaris perquè sigui interactiva, representativa i, sobretot, funcional.

Judit Freixa va acabar la seva intervenció convidant organismes, institucions i particulars a iniciar la definició d'aquesta xarxa amb el disseny dels objectius.

Crida de *Terminàlia*

El Consell de Redacció de la revista *Terminàlia* fa una crida per a proposar contribucions per als **propers números 12 i 13**.

Per al número 12 (desembre 2015)

Tramesa d'articles: fins al 31 de març de 2015

Resultats de la selecció: fins al 30 d'abril

Versió final: fins al 31 de maig

Publicació de la revista: desembre del 2015

Per al número 13 (juny 2016)

Tramesa d'articles: fins al 30 de setembre de 2015

Resultats de la selecció: fins al 31 d'octubre

Versió final: fins al 30 de novembre

Publicació de la revista: juny del 2016

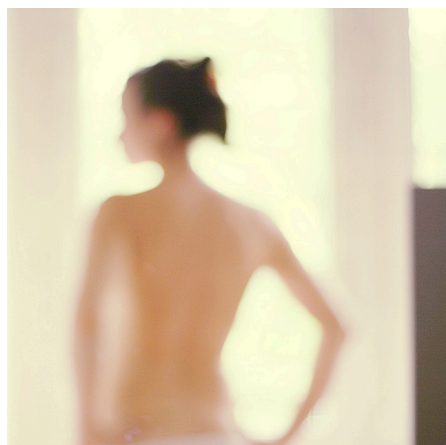
Les propostes enviades, que han de ser originals i inèdites, poden estar redactades en català, anglès, espanyol o francès i han de tenir una extensió màxima de 7.000 mots o 12 pàgines. Els articles són avaluats per revisors externs designats pel Consell de Redacció de la revista. En el cas que s'accepti la proposta, els autors poden rebre suggeriments de modificació. Les propostes han de seguir les [normes de presentació](#) d'originals de la revista.

Els autors han d'enviar les seves propostes per correu electrònic a terminalia@iec.cat. Alternativament, es poden registrar en el sistema electrònic de gestió de la revista (*Open Journal System*), a <http://revistes.iec.cat> o a <http://terminalia.iec.cat>, i penjar-hi les trameses.

El Consell de Redacció i la Junta de la SCATERM us animen a participar-hi i a fer-ne difusió.

Consell de Redacció de Terminàlia
Vocalia de Comunicació de la SCATERM

El terme és notícia... a l'OBNEO

Marina Perevezentseva CC BY-NC-ND 2.0
(Font: Flickr)

Anorèxic, un trastorn d'evolució lingüística

Segons el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, s'anomena *anorèctic -a* tot allò que és «relatiu o pertanyent a l'anorèxia», tota persona «afecta[da] d'anorèxia» (tant nom com adjectiu) i el «fàrmac que redueix o suprimeix la gana». La paraula *anorèxia* prové etimològicament del grec *an-*, que significa 'sense' o 'no', i *-orexis*, que significa 'gana', 'apetit', i, tot i que l'adjectiu considerat normatiu és *anorèctic -a*, és freqüent l'ús de la variant morfològica *anorèxic*, tal com es pot veure en els exemples següents:

«[...] les seves dues filles bessones, l'una treballadora i equilibrada, i l'altra, **anorèxica**, agressiva i, a més, a l'atur.» [*Avui*, 21/09/1994]

«D'una banda, a les passarel·les de tot el món, les nimfes **anorèxiques** anuncien la primavera del futur: no la d'aquest any, la de l'altre.» [*El Periòdic*, 22/02/1998]

«La model [...] es converteix en un monstre homicida en el primer senzill del grup, Kowalski. I mentrestant, una altra puntuava en el rànquing d'**anorèxiques**.» [*La Vanguardia*, 1/5/1997]

Aquest neologisme apareix documentat des de l'any 1994 de manera continuada fins ara. Això demostra que és una paraula amb un ús estabilitzat i que, encara que es limita a camps semàntics molt concrets (especialment, la moda i els trastorns psicològics), no només s'ha instaurat en la parla, sinó que també apareix cada vegada més en els mitjans de comunicació (premsa, televisió, etc.). En efecte, en el llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, la paraula *anorèxic -a* ja es considera d'ús general, és a dir, que la fan servir tant en espais de to formal (informatius, documentals, debats, etc.) com en espais de to informal.

La forma *anorèxic -a* s'ha format de manera regular sobre el substantiu *anorèxia*. Tanmateix, en cultismes d'origen grec com aquest o *dislèxia* o *apoplexia*, el grup *-KS-* esdevé *-KT-* en els derivats. Així, tenim adjectius com *dislèctic -a*, o *apoplèctic -a*. Ara bé, en català també tenim exemples de formacions regulars: *anòxia*, que significa 'disminució o manca d'oxigen respirable en les cèl·lules o els teixits d'un organisme' (DIEC2), té com a adjectiu *anòxic -a*, o el terme mèdic *atàxia*, que significa 'irregularitat' o 'incapacitat de coordinar els moviments musculars voluntaris' (DIEC2), té reconegudes en el diccionari tant la forma *atàctic -a*, com *atàxic -a*. Així mateix, de *flexió* obtenim tant *flexiu* com *flectiu*, tot i que de *reflexió* només hi ha *reflexiu*.

Un altre argument que juga a favor de l'expansió de l'ús d'aquesta forma és que altres llengües romàniques utilitzen sempre la variant derivada de *-KS-*: *anorexique*, en francès; *anoréxico -a*, en castellà; *anoressico -a*; en italià; etc. A més, en anglès conviuen les dues formes (*anorectic* i *anorexic*).

Aquesta variant morfològica ha arrelat tant que, fins i tot, s'empra en un sentit metafòric com a sinònim de *sec* o *mancat*:

«Un any després que la revista *Forbes* deixés **anorèxica** la seva llista de mil·lionaris, la bonança torna.» [El Periódico, 12/03/2010]

«Uteca, com és lògic, actua com a lobby d'influència en el seu afany d'aconseguir una deslegitimació de l'oferta pública d'acord amb una versió **anorèxica** del sector públic de la comunicació.» [El Periódico, 18/01/2011]

«La seva aposta per un Estat **anorèxic** va iniciar la primera onada de privatitzacions de sectors públics de l'economia (i els seus serveis), que, per art de l'atzar induït, passaven a mans d'amics, còmplices i altres fonts de finançament dels partits polítics i els seus dirigents.» [El Periódico, 23/05/2013]

Amb aquests arguments a la mà, es podria dir que l'absència lexicogràfica d'aquest mot és un símptoma d'un trastorn d'evolució lingüística?

Sònia Mestre Descarrega
Observatori de Neologia

El terme és notícia... a la Xarxa Vives

Encara sobre la malaltia de l'Ebola

Quan parlem de l'*Ebola* (o l'*ebola*) pot ser que ens referim a la *malaltia de l'Ebola* (o *febre hemorràgica de l'Ebola*) o al virus que la produeix, és a dir, al *virus de l'Ebola*. Això queda molt ben explicat a l'apunt *Sobre el virus de l'Ebola* que el Termcat va publicar a «La consulta del mes». En aquest apunt s'aclareixen diverses qüestions gràfiques i de pronúncia que han estat objecte d'un intens debat¹ des que aquesta malaltia és notícia: la pronunciació plana o esdrúixola del mot (amb les conseqüències sobre l'accentuació gràfica) i l'ús de majúscula o minúscula inicial en el mot *Ebola*.

L'apunt del Termcat deixa clars tres aspectes de la grafia i pronunciació d'aquest mot:

Phil Moyer (CC BY-NC-ND 2.0) Font: Flickr

- El mot *Ebola* s'ha de pronunciar pla, i, per tant, no s'accentua.
- Ebola* és un nom propi (el nom d'un riu de la República del Congo) i, per tant, s'ha d'escriure amb la inicial en majúscula en les denominacions *virus de l'Ebola* i *malaltia de l'Ebola* o *febre hemorràgica de l'Ebola*; però en contextos divulgatius, si s'opta per la denominació escurçada *ebola*, és preferible escriure-la amb minúscula inicial, com si es tractés d'un nom comú.
- Les vocals àtones, en els dialectes que fan reducció vocàlica, poden ser reduïdes o no.

Però per què s'ha produït tot aquest debat sobre aquesta denominació? El principal problema ha estat la pronunciació esdrúixola o plana. I això ha passat perquè aquest terme no ens ha arribat pas, com altres termes, a partir de l'anglès, sinó que ens ha entrat pel castellà, que ha optat per la pronunciació (i la grafia) esdrúixola. I per què? Doncs perquè s'ha pres com a punt de partida la grafia francesa. I això deu haver estat així perquè el francès és una de les llengües oficials de la República del Congo. Però, en francès, aquest accent sobre la *e* no indica pas la síl·laba tònica, sinó el timbre de la vocal, que s'ha de pronunciar com una *e* tancada. Per tant, podem dir que la pronunciació i la grafia castellaneres estan induïdes per la grafia francesa. En francès, tanmateix, aquesta paraula és aguda, com pràcticament totes (*escolteu-ne la pronunciació francesa*).

També hi ha qui ha dit que la pronunciació esdrúixola podia provenir de l'anglès, que és una llengua que tendeix a desplaçar la síl·laba tònica cap endavant. Però no hi ha proves que això hagi estat així; tots els diccionaris d'anglès en recullen la pronunciació plana (*escolteu-ne la pronunciació anglesa*).

Per tant, sembla que no hi ha gaires raons per a defensar una pronunciació esdrúixola, i sí que n'hi ha per a defensar la pronunciació plana, ja que és la més acostada a la llengua original. El professor Randy Malamud (Universitat de l'Estat de Geòrgia), en el seu article «*The problem with "Ebola": the troubling, xenophobic language of disease*», ens fa notar que moltes paraules de llengües africanes tenen una estructura de sandvitx, amb una síl·laba tònica al mig de dues síl·labes àtones, com passa amb *Uganda*, *impala*, *banana*, *macaco*, *Mandela*, *Lumumba*, *Mobutu*, etc. I aquest és el cas del topònim *Ebola*.

Sembla que no solament en català hi ha hagut aquest debat sobre l'accentuació del mot *Ebola*; també en portuguès hi ha un debat intern. Us recomano la lectura d'un article molt irònic del periodista i filòleg Josué Machado titulat «*O Ebola e a diplomacia*».

A la República del Congo, a part del francès, hi ha quatre llengües principals: lingala, kongo, swahili i tshiluba. Sembla que el topònim *Ebola* pertany a la llengua lingala, tal com es diu en l'article «*How Ebola got its name*».

En aquesta llengua, *Ebola* vol dir riu negre.

Com a curiositat, heu de saber que el aquest virus, de fet, no va aparèixer al riu Ebola, ni a cap altre riu. És un cas semblant al del *virus Sin Nombre* que ja vam comentar en el *Butlletí*, núm. 33. Tal com explica uns dels metges que va batejar aquest virus, Peter Piot, el virus es va detectar per primer cop en un poble anomenat *Yambuku*, però es va voler evitar aquest nom per a no estigmatitzar el poble, i es va pensar que el nom d'un riu, que transcorre per molts llocs, seria menys comprometedor. Van pensar de posar-li el nom del riu Congo, però aquest nom ja era usat per a referir-se a una altra malaltia. Van consultar un mapa i van trobar un riu petit i proper a *Yambuku*, el riu Ebola, i van decidir posar-li aquest nom. Després, va resultar que el mapa que havien consultat no era gaire acurat i que el riu Ebola no passava gaire a prop de *Yambuku*, però ja era tard per a rectificar.

Finalment, cal tenir present que els noms del virus són aprovats pel [Comitè Internacional de Taxonomia Vírica \(ICTV\)](#). En el web de l'ICTV podeu consultar tota la [taxonomia](#) sobre els virus i podreu veure que el virus de l'Ebola pertany al gènere *Ebolavirus*, de la família *Filoviridae*, i que se'n coneixen cinc espècies diferents. Però tot això ho trobareu més clarament explicat a la [fitxa corresponent](#) del Cercaterm.

I ara que s'han dit tantes coses sobre aquest virus, esperem que no se n'hagi de parlar més.

1. Han publicat articles sobre la denominació d'aquesta malaltia: [Albert Pla Nualart](#) (des de l'*Ara*), [Núria Poyuelo](#) (des de *El Punt Avui*), [Rudolf Ortega](#) (des de *El País*), [Griselda Oliver](#) (des de *Núvol*).

Àngels Egea
Serveis Lingüístics de la UB
Vocal del Butlletí de la SCATERM

Novetats

[Butlletí d'informació del TERMCAT, núm. 35](#)

[Butlletí d'informació del TERMCAT, núm. 36](#)

[Butlletí d'informació del TERMCAT, núm. 37](#)

[Classificació catalana de productes per activitats 2014 \(CCPA-2014\)](#) (Idescat, Termcat)

[Diccionari de criteris terminològics](#) (Termcat)

[Diccionari de fusteria](#) (Termcat)

[Diccionari de les tecnologies del so i de la música](#) (Termcat)

[Lèxic de la indústria tèxtil a Mollet del Vallès](#) (CNL del Vallès Oriental, Termcat)

[Noms de mamífers marins](#) (IEC, Termcat)

[Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana](#) (Termcat)

[Puntoycoma, núm. 139](#) (butlletí dels traductors espanyols de la Unió Europea)

[Les cahiers du RIFAL \(Terminologies nouvelles\)](#)

[Terminologia de màrqueting digital](#) (Termcat)

Agenda

[V Seminari de Neologia: «Neologia i registres» \(Barcelona, 15 de desembre de 2014\)](#)

El web recomanat

Fundació Dr. Antoni Esteve

La Fundació Dr. Antoni Esteve té per objectiu prioritari l'estímul del progrés de la farmacoteràpia mitjançant la comunicació i la discussió científiques. Al seu web hi trobem activitats, publicacions i, fins i tot, notícies d'actualitat relacionades amb el món de la ciència.

Des de fa molt poc, hi ha la possibilitat de subscriure's gratuïtament al *Diccionario de dudas y dificultades de traducción del inglés médico*, de Fernando A. Navarro, per a poder-hi fer consultes puntuals (un màxim de deu al mes).

Altres publicacions que val la pena destacar són el *Manual de traducción inglés-español de protocolos de ensayos clínicos*, *Presentaciones orales en biomedicina*, *La redacción médica como profesión* o el *Diccionario de*

recerca clínica de medicaments. Totes aquestes obres poden ser molt útils per als qui es dediquen a la redacció de textos científics, ja sigui traduint-los o revisant-ne la terminologia.

The screenshot shows the website interface for 'Fundació Dr. Antoni Esteve'. At the top, there is a navigation bar with links like 'INICI', 'ÚLTIMES PUBLICACIONS', 'ACTIVITATS DESTACADES', 'MAPA DEL LLOC', 'NEWSLETTER', 'REGISTRE', and 'ACCEDIR'. There is also a search bar with 'CATALÀ', 'ESPAÑOL', and 'ENGLISH' options. Below the navigation bar, there are social media icons for Facebook, Twitter, and LinkedIn. The main content area is divided into several sections: 'La Fundació', 'Activitats', 'Publicacions', 'Participants', 'Sol·licitud Publicacions', 'Inscripció Activitats', and 'Recomanem'. A prominent banner for 'Diccionario de dudas y dificultades de traducción del inglés médico' is visible, along with a 'Regístrate a la nuestra Newsletter' form. To the right, there is a 'Calendari' (calendar) for December 2014. Below the banner, there are two news items: 'Oberta la convocatòria per al XIV Premi de Recerca' and 'Presentació a Barcelona del Diccionari de recerca clínica de medicaments amb el TERMCAT'. A Twitter feed is also visible on the right side.

Mireia Bartolí
Estudiant en pràctiques dels SL de la UB

Perfils terminològics

L'interès per les paraules em ve de lluny

Ja de ben petita, preguntava als pares els noms de les coses i em sorprenia constatar que entre ells no es posaven d'acord. El motiu? La mare és garrotxina i el pare, de les Terres de l'Ebre. Un «gallaret» o «paramà» segons ella, i una «roella» segons ell. Una «tita carmellosa» o un «titot»? I així anar fent... Això devia propiciar que en mi fructifiqués l'interès per la llengua, per com es diuen les coses.

Així és com vaig estudiar filologia catalana, en vaig treure el nivell K i, des de l'endemà mateix, exerceixo com a correctora. He trepitjat unes quantes editorials i he col·laborat externament amb el Servei de Correcció de l'IEC. He treballat durant més d'una dècada com a planificadora lingüística a l'Administració catalana i ara sóc la responsable lingüística del Grup Flaix, que inclou Ràdio Flaixbac i Flaix FM, a més d'una productora televisiva.

Sóc professional de la llengua des de mitjan anys noranta, en què els dubtes terminològics els resolíem trucant per telèfon al Termcat i ens els responien per correu; avui dia, en canvi, al Cercaterm i a la Neoloteca ho trobem tot. Val a dir que l'Optimot també és un gran difusor de les entrades del Termcat i el butlletí ens ajuda a estar al dia de les novetats.

En la meua feina actual consulto poc el Termcat, tot i que el *@flaixllengua* (el nostre compte de Twitter) hi remet de tant en tant. Ara no fa gaire vaig piular, per exemple, que en comptes de *selfie* teníem *autofoto*, i els companys locutors em volien matar; en canvi, a la Xarxa ningú no em va dir res. Curiós, si més no!

Als mitjans de comunicació, per exemple, parlen de «blaqueig de capitals», traducció literal del castellà, i el Termcat recomana *de diner*. Em fa l'efecte que som els únics que ho diem bé...

He d'admetre que la terminologia que treballo actualment és des d'un altre angle de visió: no es tracta de la normativa ni tampoc de la científica; és la del carrer, la manera de parlar català amb fórmules que no semblin carrinclones. Res del «tros de quònim» ni del «gamarús» de certes sèries de TV3; aquí, en comptes de «liar un pollo», «la muntem grossa», «la fem grossa», i em passo el dia negociant amb els creatius i la noia d'informatius per no «sortejar-ho» tot i «rifar» alguna cosa de tant en tant, per no «dirigir-ho» tot a algú sinó «adreçar-ho»... No fa gaire una companya es va sorprendre de llegir la paraula *indret*: diria que no en sabia el significat... Molt trist, sí, però és el nivell que hi ha al carrer, i no puc fer un llenguatge de laboratori.

L'any 2009 el Grup Flaix i Enciclopèdia Catalana van publicar el *Diccionari del català col·loquial. Dubtes davant del micròfon*. Va comportar cinc anys de feina, i ara la majoria de les expressions ja no es fan servir. L'argot canvia, i m'obliga a estar molt atenta tothora.

Ja ho veieu, he d'anar ballant al so que toquen.

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

scat
term

D'acord amb el que estableix la Llei orgànica 15/1999, podeu exercir el dret d'accés, de rectificació, d'oposició i de cancel·lació de les vostres dades per correu electrònic a scaterm@iec.cat.